

Фесенко Галина Григорівна
*доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри історії і культурології,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Фесенко Тетяна Григорівна
*доктор технічних наук, професор,
професор кафедри електронних обчислювальних машин,
Харківський національний університет радіоелектроніки*
ЕКОЛОГІЯ (Екологізація освіти як основа стратегії збалансованого розвитку)

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЧУТЛИВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальновідомо, що в умовах сучасного господарювання особливої актуальності набувають питання екології. Екологічний фокус висвітлює проблему експлуататорського ставлення суб'єктів господарювання до природних ресурсів та актуалізує необхідність вироблення еко-збалансованих рішень в усіх сферах діяльності, що передбачають зв'язок суспільства та довкілля [1]. Сталий розвиток уможливорює рівновагу між економічними та екологічними інтересами суспільства. Через це, зокрема, збільшується попит на фахівців, спроможних у відповідний спосіб враховувати екологічні аспекти у своїй професійній діяльності.

Саме тому екологізація освіти розглядається як необхідна основа стратегії збалансованого розвитку. Сучасні вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти, незалежно від галузі знань, мають включати розвиток еко-свідомості. Сучасні фахівці мають виявляти екочутливість та готовність реалізовувати практики скорочення споживання ресурсів, переходу на альтернативні види матеріалів та відновлювані джерела енергії, упровадження ресурсоефективних, маловідходних та більш чистих технологій тощо.

Підготовка здобувачів за спеціальністю 101 (Екологія), визначена відповідними Стандартами вищої освіти України, передбачає оволодіння

високими соціогуманітарними технологіями: «здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проєктами» (K26); «здатність самостійно розробляти екологічні проєкти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей» (K17). Відповідно до зазначених компетентностей, нормативний зміст підготовки екологів визначає й програмні результати навчання, що містять «проєктно-орієнтований» контекст:

- на бакалаврському рівні: демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проєктами (ПР01); брати участь у розробці проєктів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості (ПР22);

- на магістерському рівні: застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах (ПР14); володіти основами виконання екологічних досліджень та еколого-експертної оцінки впливу на довкілля (ПР20).

Прикметно, що у підготовці майбутніх екологів передбачено набуття знань та розвиток навичок ефективної комунікації у багатопрофільних командах проєктів. Очевидним для цієї галузі знань стає те, що екологічні показники мають узгоджуватися з бенефіціарами та стейкхолдерами проєктів. А це, зі свого боку, вимагає формування пізнавального контенту навчальної дисципліни «Проєктний менеджмент» [2]. Сучасні стандарти проєктного менеджменту (РМВОК, Р2М, GPM P5) передбачають застосування еко-чутливих критеріїв та параметрів у проєктній діяльності. Зміст навчальної дисципліни «Проєктний менеджмент» пропонується структурувати за двома модулями: 1 – Екологія в перспективі проєктного менеджменту (концепція, загальна характеристика та основи проєктного менеджменту в екології; організаційні структури проєктного менеджменту; структуризація екологічного проєкту: архітектура проєктних дій; 2 – Управління екологічним проєктом в контексті областей знань і життєвого циклу (ініціація та планування екологічного проєкту; виконання, моніторинг і контроль екологічного проєкту;

завершення екологічного проекту: оцінка результатів, створених цінностей; експертиза екологічного проекту).

Інтеграцію екочутливих компетентностей в освітньо-професійні програми підготовки здобувачів вищої освіти пропонується здійснювати шляхом застосування так званих технологій «high hum», що підкреслюють значимість гуманітарного знання й соціальних технологій. Сутнісною характеристикою високих гуманітарних технологій (high-humanitarian technologies) є когнітивна-логічна та соціокультурна трансформація особистості [3]. Сучасна філософія управління людськими ресурсами виходить з твердження, що люди – це ті елементи організації, які здатні вчитися, змінюватися, вводити нове і створювати дух творчості, і якщо їх належним чином мотивувати, вони можуть забезпечити організації тривале функціонування. Саме тому «людський фактор» в освітньо-професійних програмах підготовки здобувачів вищої освіти має бути «вбудований» в архітектуру фундаментальних навичок і знань.

У постіндустріальну добу така інтеграція технічної та соціогуманітарної підготовки інтерпретується у категоріях «м'яких» та «твердих» навичок, або soft skills та hard skills. До soft skills відносять ті навички, що, зокрема, допомагають фахівцям ефективно взаємодіяти з іншими людьми, працювати в команді. Передусім це навички міжособистісного спілкування, вміння чітко сформулювати вимоги, очікування, а також готовність досягати консенсусу. До комунікативних характеристик фахової компетентності відносяться: знання, вміння, навички у сфері організації взаємодії працівників, клієнтів, ділових партнерів у роботі над проектом; тривала готовність до безконфліктного спілкування; вміння організувати максимальну кількість виділених каналів прийому-передачі-обробки інформації і т. ін. [4]. Загалом «м'які» (soft) навички забезпечують більшу ефективність праці, і вочевидь мають відігравати належну роль у підготовці здобувачів вищої освіти. Також переосмислюються рамки

професійної відповідальності за прийняття екочутливих рішень, актуалізуються аналітичні здібності, здатність до критичного мислення тощо.

Отже, інтеграція «м'яких навичок» у систему підготовки здобувачів вищої освіти стає важливим інструментом екологізації освіти. Сучасні освітньо-професійні програми підготовки здобувачів вищої освіти мають враховувати, як компетентності у галузі проектного менеджменту, так і екологічного знання. Смыслотворчий горизонт еко-чутливого витлумачення проектної діяльності дозволяє окреслити важливий освітній контент підготовки здобувачів вищої освіти.

Література:

1. Фесенко Г.Г. Екософські дискурси «міського середовища» як пізнавальний контент освітніх програм з урбаністики. Екологічна безпека держави: тези доповідей Всеукраїнського круглого столу, м. Київ, 16 вересня 2021 року/ редкол. О.С. Волошкіна та ін. Київ: ІТТА, 2021. С. 246-250.

2. Фесенко Т.Г. Проектний менеджмент як чинник оптимізації системи професійної підготовки екологів. Матеріали Підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу і здобувачів наукових ступенів: у 2-х ч. (м. Харків, 18-19 травня 2021 р.). Харків: ХНАУ, 2021. Ч. II. С. 123-127.

3. Sandvik K., Gabrielsen Jumbert M., Karlsrud, J., Kaufmann M. Humanitarian technology: A critical research agenda. *International Review of the Red Cross*. 2014. № 96 (893). P. 219-242.

4. Фесенко Т.Г., Фесенко Г.Г. Формування команди управління проектами із використанням моделі «competence work»: пошук теоретичних орієнтирів. *Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В'ячеслава Чорновола. Сер. Економічні науки*. 2009. Вип. 5. С. 306-311.

NATIONAL INSTITUTE
OF REGIONAL DEVELOPMENT
ESTD 2021

AGGR University

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Третьої Міжнародної наукової-практичної
онлайн-конференції

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

Київ-2021

Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, м. Київ, 13 жовтня 2021 року/ редкол. О.С. Волошкіна та ін. – К.: ІТТА, 2021. – 1463 с.

Конференція проводиться за підтримки Проекту Еразмус+ «Multilevel Local, Nation- and Regionwide Education and Training in Climate Services, Climate Change Adaptation and Mitigation / Багаторівнева освіта та професійне навчання з питань кліматичних послуг, адаптації до змін клімату та їх пом'якшення в локальному, національному та регіональному масштабах – ClimEd», № 619285-ERP-1-2020-1-FI-ERPKA2-SVNE-JP (15.11.2020 – 14.11.2023)

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції з широкого кола питань, пов'язаних із актуальними проблемами, пріоритетні напрямки та стратегіями розвитку України.

Були охоплені наступні напрямки:

- екологія;
- економіка підприємства та управління;
- освіта;
- право;
- соціальні комунікації, медіа;
- сучасні інформаційні технології;
- технічні науки.

Редакційна колегія: О.С. Волошкіна, д-р техн. наук, професор кафедри охорони праці та навколишнього середовища, (головний редактор); А.В. Гончаренко, асистент кафедри охорони праці та навколишнього середовища (заступник головного редактора); О.Г. Жукова, канд. техн. наук, доцент кафедри охорони праці та навколишнього середовища (відповідальний секретар).

ІТТА, 2021

Березний М.І. ТАНЕННЯ ЛЬОДОВИКІВ ЯК ГЛОБАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ПОТЕПЛІННЯ	543
Бурковська А.І., Радько Д.Р. ОЦІНКА ВПЛИВУ ЕЛЕКТРОКАРІВ НА ДОВКІЛЛЯ	547
Качала С.В. РОЗПОДІЛ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ З МЕТОЮ РАЦІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ ...	549
Курепін В.М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО МЕДУ ЯК ОДНА ІЗ УМОВ УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНА – ЄС	553
Семенюк А.О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ ТЕОРЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДАХОВИХ СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ ТА КОЛЕКТОРІВ В УКРАЇНІ	558
Тутова А.С. БЕЗПЕКА АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ	563
Фесенко Г.Г., Фесенко Т.Г. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЧУТЛИВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	567
Філоненко Т.В. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ	571
Цехмістренко С.І., Бітюцький В.С., Цехмістренко О.С. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ВИКОРИСТАННЯ НАНОЧАСТИНОК МЕТАЛІВ ТА НЕМЕТАЛІВ У БІОЛОГІЇ	575
Чуприна Ю.Ю. ОЦІНКА МІНЛИВОСТІ КІЛЬКІСНИХ ОЗНАК ЗРАЗКІВ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ	580
Шиденко О.І. ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ	582
Юрченко В.В., Ревуцька А.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	586